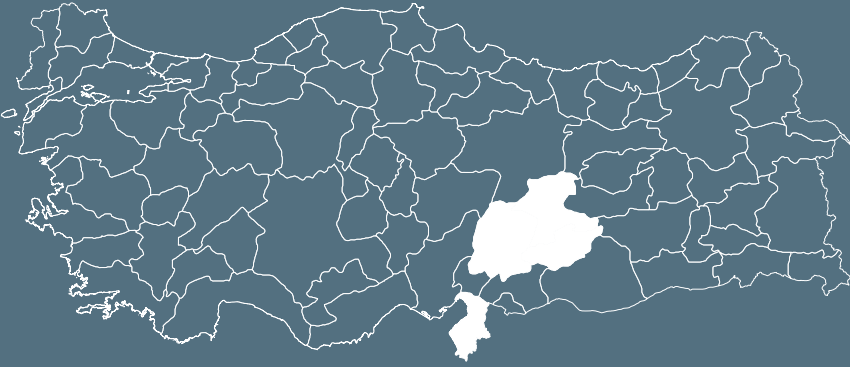

"Sürekli endişeliyiz, hep diken üstündeyiz."

Türkiye'de deprem müdahalesine
ilişkin algılar

Türkiye • Temmuz 2023 • Yönetici Özeti

GROUND TRUTH
SOLUTIONS

h——h

H2H Network
Humanitarian
Action Support

Arka plan

Türkiye'nin güneyini ve Suriye'nin kuzeybatısını 6 Şubat 2023 tarihinde etkileyen iki depremin yıkıcı sonuçları olmuştur. Sadece Türkiye'de 50.000'den fazla kişi hayatını kaybetmiş ve 100.000'den fazla kişi de yaralanmıştır.¹ Binaların ve temel altyapının hasar görmesi milyonlarca kişinin yerinden olmasına, tedarik ve hizmetlerin yaygın bir şekilde kesintiye uğramasına yol açmıştır. Etkilenen bölge 11 ilden oluşan geniş ve çeşitli bir alanı kapsamaktadır. Türkiye aynı zamanda dünyadaki en büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. En çok etkilenen illerde kayıtlı 14 milyon kişinin 1,7 milyondan fazlası mülteci ve bunların çoğunluğunu geçici koruma statüsü altında yaşayan Suriyeliler oluşturmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve Türk Kızılayı (TK) aracılığıyla koordine edilen deprem müdahalesine öncülük etmiştir. Ulusal müdahale, ilk olarak 2014 yılında hazırlanan ve 2022 yılında revize edilen, Türkiye'deki tüm acil durumlar için sorumlulukları, yetkileri ve faaliyetleri belirleyen Ulusal Afet Müdahale Planı tarafından düzenlenmiştir.² Yerel yetkililer, Türk STK'lar, yerel sivil toplum kuruluşları ve savunuculuk grupları da dahil olmak üzere yerel aktörler müdahalenin ön safalarında yer almıştır. Uluslararası insani yardım topluluğu, etkilenen nüfusa acil yardım sağlanması konusunda hükümeti desteklemiştir. OCHA'nın 24 Mayıs 2023'te sona eren acil çağırısı üç temel hususla desteklenmiştir: müdahalenin mümkün olduğunca yerel ve gerektiği kadar uluslararası olmasını sağlamak; korumayı ana akımlaştırmayı, etkilenen kişilere karşı hesap verebilirliği artırmayı ve hassasiyetlere karşı duyarlılığı sağlamayı içeren insan merkezli bir yaklaşımı sürdürmek; ve mümkün olan her yerde nakit ve kupon yardımı kullanmak.³

Giriş

Toplulukların sesini dinlemeye ve yükseltmeye yönelik bağımsız bir süreç, çok büyük ve çeşitli ihtiyaçların karşılanması için hayati önem taşımaktadır. Depremden kısa bir süre sonra, insani yardım müdahale ekiplerinin depremden etkilenen insanların görüşlerine dayalı programlar tasarlamasına, uygulamasına ve değerlendirmesine destek olmak amacıyla nitel bir araştırma projesi başlattık. Bu çalışma aracılığıyla, Türkiye'deki insani yardım müdahalesinin insanların ihtiyaçlarına, önceliklerine ve beklentilerine ne kadar uygun olduğunu ve yardımın Türkiye'deki etkilenen nüfusun ihtiyaçlarına nasıl daha duyarlı hale getirilebileceğini anlamaya çalıştık. Ayrıca uluslararası aktörlerin yerelleştirilmiş müdahaleyi nasıl etkili bir şekilde destekleyebileceğini ve bu müdahaleye nasıl dahil olabileceğini araştırdık.

Nitel araştırma yaklaşımını benimseyen bu rapordaki bulgularımız, müdahaleden etkilenen nüfusun algılarını temsil etmeyi amaçlamamaktadır. Bunun yerine, etkilenen bölgenin farklı kesimlerindeki bireylerin temel sorunlarını ve deneyimlerini vurgulayarak daha sonraki araştırmalar için bir platform oluşturmayı amaçlamaktadır. Bulgularımızı şu ana temalara ayırmaktayız: toplum öncelikleri; katılım ve geri bildirim; bilgi; erişim ve güvenlik; adalet ve kapsayıcılık; ve yerelleştirme.

Bu yönetici özeti, araştırma projemizden elde edilen temel bulgulara ve tavsiyelere kısa bir genel bakış sunmaktadır. Bulgular raporumuzun tamamını okumak için lütfen [proje sayfamızı](#) ziyaret edin.

Teşekkür

Bizimle konuşmak ve görüşlerini paylaşmak için zaman ayıran Türkiye'deki insanlara teşekkür ederiz.

Bu proje, Disasters Emergency Committee (DEC) ve Birleşik Krallık Hükümeti'nin yardımlarıyla finanse edilen H2H Ağı'nın H2H Fonu'ndan sağlanan cömert fon sayesinde mümkün olmuştur. Ana bağışçılarımız olan İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı, Hollanda Krallığı Dışişleri Bakanlığı, Norveç Dışişleri Bakanlığı ve İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı'na da teşekkür ederiz.

Bağlılıkları, uzmanlıkları ve sorumlu veri toplama ve analiz çalışmalarıyla bu projenin başarısında önemli rol oynayan ortağımız TK-APS'ye teşekkürlerimizi sunarız.

Baş yazar

Finn Blair

İllüstrasyonlar

Fatih Öztürk — İstanbul, Türkiye

Araştırma ortağı

TK-APS

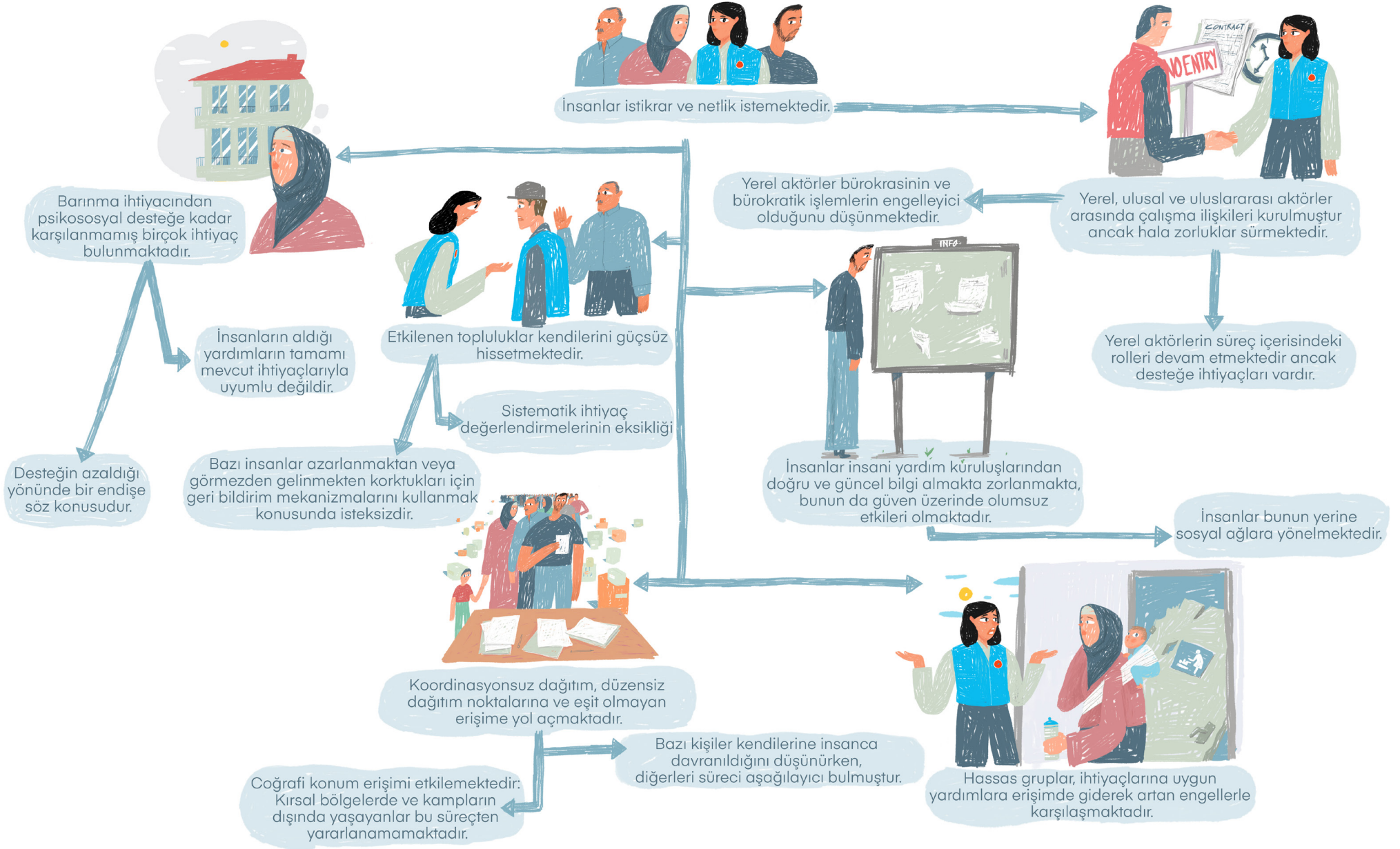
TK **APS**
▶ Community-first development

Proje hakkında daha fazla bilgi için lütfen kai@groundtruthsolutions.org adresinden Kai Hopkins veya finn@groundtruthsolutions.org adresinden Finn Blair ile iletişime geçin.

¹ OCHA. Nisan 2023. "Türkiye Humanitarian Needs and Response Overview – Interim Update."

² AFAD. Güncellenmiş Şubat 2022. "Türkiye National Disaster Response Plan (TAMP)."

³ OCHA. Şubat 2023. "Flash Appeal: Türkiye Earthquake (February – May 2023)."

Birçok faktör, toplumların ihtiyaç duydukları şeyleri en çok ihtiyaç duydukları zamanda alamadıklarını düşünmelerine sebep olmaktadır.

Bulgular ve öneriler

1) Toplumun öncelikleri: Karşılanmamış çok çeşitli ihtiyaçlar bulunmaktadır; ancak barınma listenin başında yer almaktadır.

Etkilenen toplulukların hala karşılanmamış çok sayıda ihtiyacı bulunmaktadır. Bu ihtiyaçlar bağlama bağlıdır ve temel ihtiyaçlardan geçim desteğine kadar çeşitlilik göstermektedir. Barınma, insanların en yaygın endişesidir: insanlar istikrarlı ve güvenli bir barınma istemektedir. Devam eden kaygı ve travmalar, ruh sağlığı ve psikososyal desteğin hayati önem taşıdığını göstermektedir. Desteğin azaldığı hissi, insanların karşılanmamış ihtiyaçlar konusundaki endişelerini artırmaktadır.

Öneriler

- Müdahalenin farklı bölgelerin ve yerelıkların çeşitli ihtiyaçlarını daha etkili bir şekilde karşılayabilmesi için kaynak tahsisine ilişkin kararlar yerleştirilmelidir. Kurumsal düzeyde, müdahalede çalışan insani yardım aktörleri projelerin bölgeye özgü olmasını ve karar alma süreçlerinin mümkün olduğunca bölgeselleştirilmesini sağlamalıdır.
- İnsanlara, özellikle ileriki dönemlerde barınma, mali destek ya da geçim kaynağı fırsatlarıyla ilgili güncel bilgiler verilmelidir. Bu, bazı aktörlerin projelerini bitirip deprem müdahalesini tamamen terk etmeleri nedeniyle giderek daha önemli hale gelmektedir.
- Ruh sağlığı ve psikososyal destek ihtiyacı uzun süre devam edeceğinden koruma çalışmaları genişletilmeli ve hızlandırılmalıdır. Bu destek, etkilenen bölgeden taşınmış olan kişileri de kapsayacak şekilde genişletilmelidir. Sevk yollarının netleştirilmesi ve kolaylaştırılması ve yas danışmanlığının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Buna, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete yönelik daha sistematik destek de dahil edilmelidir.
- Nakit ve kupon yardımı daha yaygın bir şekilde kullanılmalıdır. Dükkanlar ve marketler yeniden açıldığından, bu durum insanlara temel ihtiyaçlarını, barınma masraflarını veya eğitim ücretlerini karşılamak için daha fazla esneklik ve özerklik sunmaktadır.⁴

Her bölgede farklı bir durum söz konusu. Bazıları temel ihtiyaçlarını bile karşılayamazken, diğerleri geçim kaynaklarını ve sosyal fırsatlarını yeniden kurmaya odaklandı.

– ulusal bir STK'dan temsilci

Daha önce bir kuruluş gelip ihtiyaçları tespit etti, durumu değerlendirdi ve insanlara kart dağıttı. Kartla gidip yardımınızı alabiliyordunuz. İster hemen ister ertesi gün ya da bir gün sonra yardımınızı alabiliyordunuz. Bu şekilde herkesin yardım almasını sağlayabilirsiniz. Böylece işi olan insanlar işlerini bırakıp yardımlarını almak için koşmak zorunda kalmayacaklar.

– Malatya'da Suriyeli kadın

Sunulan yardımların tamamı, yardımı alan kişiler için uygun veya alakalı değildi.

⁴ Nakit Temelli Müdahaleler Teknik Çalışma Grubu. Temmuz 2023. "Joint Market Assessment Report – May 2023."

3) Bilgi: Belirsizlik hüküm sürmekte - insanlar bilgi için arkadaşlarına ve ailelerine başvurmaktadır

İnsanlar insani yardım aktörlerinden mevcut yardıma ilişkin doğru ve güncel bilgi bulmakta zorlanmaktadır. Bilgi ve şeffaflık konusundaki eksiklikler insani yardım aktörlerine olan güvenin azalmasına neden olmuştur. İnsanlar yardıma nereden ve ne zaman ulaşabileceklerini öğrenmek için sosyal ağlara yönelmektedir.

Öneriler

- Müdahale kapsamında farklı kuruluşların rolü ve mevcut yardım yöntemleri konusunda etkilenen kişilerle iletişim artırılmalıdır. İnsanların hangi aktörlerden ne şekilde yardım bekleyeceklerini bilmedikleri açıkça görülmektedir.
- Etkilenen toplulukların nasıl bilgi almayı ve insani yardım kuruluşlarıyla nasıl iletişim kurmayı tercih ettiklerini anlamak için onlara danışılmalıdır. Daha sonra, insani yardım aktörleri tarafından paylaşılan bilgilerin insanların ihtiyacı olan bilgiler olduğundan emin olmak için düzenli hesap verebilirlik değerlendirmeleri yapılmalıdır.
- Doğru ve güncel bilgilerin ulusal makamlar, yerel makamlar, sivil toplum aktörleri ve bağışçılar da dâhil olmak üzere tüm aktörlerin erişimine açık olmasını sağlamak için müdahalede çalışan farklı aktör türleri arasındaki koordinasyon ve iletişim kanalları geliştirilmelidir.
- İnsanların telefonlarına doğrudan mesaj göndermek de dahil olmak üzere teknoloji ve sosyal medya kullanılarak bilgiler daha etkili bir şekilde paylaşılmalıdır. İletişimin Arapça da dahil olmak üzere bağlama uygun dillerde sunulması sağlanmalıdır.
- Resmi kamplarda, gayri resmi kamplarda ve topluluklar içinde bilgi paylaşımı oturumları düzenlenmelidir. Bu aynı zamanda hukuki yardım veya girişimcilik desteği gibi temel ihtiyaçların ötesine geçen mevcut hizmetlere ilişkin bilgileri de içermelidir.
- Muhtarların özgün rolünden ve topluluklara olan yakınlıklarından yararlanılmalı ve bu özgün durum topluluklara bilgi sağlamak için kullanılmalıdır. Yaygın yanlış bilgi nedeniyle, muhtarlar güvenilir bilgi kaynağı olarak işlev görebilir.

Bir duyuru yapılabilir. Artık herkesin interneti var, herkesin telefonu var. İnternet üzerinden bir duyuru yapılabilir.

– Adıyaman'da Türk kadın

Kamplarda bilgilendirme toplantıları düzenlenebilir. Neyin dağıtılacağı, kimin dağıtacağı ve ihtiyaçların belirlenmesi daha etkili bir ilerleme sağlayabilir.

– ulusal bir STK'dan temsilci

Desteğe nasıl erişileceğini bilmek karmaşık olabilmektedir.

4) Erişim ve güvenlik: Koordinasyonsuz dağıtımlar erişim engellerine yol açmaktadır

Dağıtım zayıf bir şekilde koordine edilmiştir. İnsanlar, özellikle müdahalenin ilk aşamalarında, bazen şiddet ve saldırganlıklara sahne olan kaotik ve kalabalık dağıtım noktalarından bahsetmiştir. Ayrıca insanların nerede yaşadıkları da yardıma erişimlerini büyük ölçüde etkilemektedir. Bazı insanlar insani yardım görevlilerinin kendilerine insancıl ve kibar davrandığını düşünürken, diğerleri aşağılandıklarını hissetmiştir. İnsanlar genel olarak yardıma erişim konusunda kendilerini güvende hissetmişlerdir, ancak hırsızlık ve yağmalama ile ilgili endişeler devam etmektedir.

Öneriler

- Koordinasyon yapılarının dışında kalan aktörler de dahil olmak üzere müdahale kapsamında hizmet sağlayan tüm aktörlerin hizmet haritasının çıkarılması gerekmektedir. Ayrıca, mevcut sektörel faaliyet haritalaması (kim nerede ne yapıyor), aktörlerin boşlukları ve mükerrerlikleri izleyebilmeleri için faaliyet zamanlamasına ilişkin bilgileri de içerecek şekilde genişletilmelidir.
- Uluslararası STK'lar ve yerel STK'lar arasındaki koordinasyonun bölgesel bazda iyileştirilmesi, böylece benzer görev ve projelere sahip kuruluşların farklı bölgelere dağılması gerekmektedir.
- Dağıtım kapsamını iyileştirmek ve bazı insanların daha fazla yardım alıp diğerlerinin alamaması gibi algılanan adaletsizlikleri önlemek için kayıt sistemlerinin (isim veya kimlik dahil) kullanımı artırılmalıdır.
- Yardımlar doğrudan ihtiyacı olanlara, özellikle de hassas gruplara ulaştırılmalıdır. Bu, güvenliği ve saygınlığı artıracak ve insanların sırada bekleme zorunluluğunu azaltacaktır.

“

Ev adresi, ev numarası ve aile üyelerinin sayısına göre destek sağlamak daha adil olacaktır. Böylece kimse kimsenin hakkına girmez ve dağıtım herkes için eşit olur.

– Hatay'da Suriyeli bir erkek

Dağıtımlar bazen kaotik ve insan onuruna aykırıdır.

5) Adalet ve kapsayıcılık: Temel ihtiyaçların karşılanması için eşit olmayan mücadeleler

Pek çok kişi yardım dağıtımının adaletsiz olduğunu düşünmektedir. Birçok kişi yardım dağıtıcılarının kişisel bağlantılarını kayırmasından bahsetmiştir. Kadınlar, engelliler, Suriyeli mülteciler, LGBTQIA+ ve Dom ve Abdal halkları gibi etnik azınlıklar da dahil olmak üzere bazı gruplar ihtiyaç duydukları yardıma erişimde diğerlerinden daha büyük engellerle karşılaşmaktadır. Korku ve çaresizlik güvensizliği körüklerken, yaygın söylentiler ve yanlış bilgilendirmeler toplumsal gerilimleri daha da artırmaktadır.

Öneriler

- Yardım programlarını tasarlarken ve uygularken farklı toplum gruplarının benzersiz ihtiyaçları ve engelleri göz önünde bulundurulmalıdır. Katılımı zorlaştıran ve özel programlama gerektiren benzersiz kültürel ve lojistik engellerle karşılaşan gruplar bulunmaktadır.
- Uluslararası aktörler, belirli gruplarla ilgili uzmanlık bilgisi ve deneyimi olan yerel kuruluşlarla ortaklık kurmalıdır. Bunun için ek kapasite geliştirme desteği ve bu tür kuruluşların karar alma süreçlerine daha fazla katılımı gerekebilir. Mümkün olduğu durumlarda, yardımların hedeflenen hassas topluluğun üyeleri aracılığıyla dağıtılması gerekmektedir.
- Kadınların korunma ve güvenlik endişelerine cevap vermek için kamplarda daha kapsamlı ve titiz bir güvenlik tesis edilmeli ve kadınlar için özel alanların sayısı artırılmalıdır.
- İnsani yardım kuruluşları daha fazla kadın istihdam etmelidir. Belirli ihtiyaçları tespit etmek ve kadınların geri bildirimlerini açık bir şekilde vermelerini sağlamak için, kadınların kendi özel durumlarına, deneyimlerine ve toplumsal cinsiyet rollerine duyarlı bir şekilde diğer kadınlar tarafından desteklenmesi hayati önem taşımaktadır.
- Yalnızca endişelerini, önerilerini ve sorularını anlamak için değil, aynı zamanda yanlış bilgilendirme örneklerini tespit etmek ve ele almak için de topluluklar sürekli olarak dinlenmelidir. Güvenilir paydaşlarla birlikte çalışarak ve bir dizi iletişim kanalı kullanarak zararlı söylentiler ve yanlış bilgiler proaktif bir şekilde ele alınmalıdır.
- Ev sahibi topluluklar ve Suriyeli mülteciler de dahil olmak üzere farklı demografik grupların temsilcileriyle birlikte sosyal gerilimlerin nasıl ele alınacağına ve hafifletileceğine ilişkin stratejiler geliştirilmeli ve/veya bu işe odaklanan yerel kuruluşlar desteklenmelidir.

Yardımlar her zaman en çok ihtiyacı olanlara gitmedi.

Altı ay sonra bile insanlar aynı karamsarlığı, aynı belirsizliği, aynı yalnızlığı ve aynı dışlanmışlık duygusunu hissedecekler. Bu ağır travmaların izlerini silmek gerekiyor. Benim gibi engelli bireylerin, ezilen ve ötekileştirilen insanların travmalarının iyileştirilmesi ve silinmesi gerekiyor.

– Hatay'da engelli bir erkek

Gruplara ayrı ayrı bakmak gerekiyor. Cinsiyet ve milliyet temelli ayrımcılık konularında olduğu gibi bazı gruplar için ilerleme kaydedilmiş olsa da, engelliler ve Domlar için yapılan çalışmalarda hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir. Bölgede engelliler için yaşam gittikçe kötüleşiyor.

– kar amacı gütmeyen ulusal bir kuruluşun temsilci

Haritalama il-ilçe-kırsal alanlara göre ve etki düzeyine göre (az-orta-yüksek düzeyde etkilenen) yapılmalıdır. Farklı grup ayrımları yapılmalıdır (yaş, meslek, milliyet, cinsiyete dayalı dağılımlar).

– ulusal bir STK'dan temsilci

Acil durumlarda, LGBTQIA+ bireyler yalnızca akrabalarına güvenebilir ve onlara güvenebilirler; bir kuruluş duyarlılık gösterse bile, bu akran desteğinin önemini ortadan kaldırmaz. Aslında bu alanda LGBTQIA+ örgütlerine ve bireylerine ihtiyaç var. LGBTQIA+ bireyler diğer kuruluşlar tarafından sağlanan hizmetlerden yararlanamamaktadır. Dolayısıyla bir LGBTQIA+ derneğinin varlığı LGBTQIA+ bireylerin hizmetlere erişimi için önemlidir.

– LGBTQIA+ hakları örgütünden bir temsilci

Bölgeyi ve Abdal toplumunu iyi tanıyan yerel halkla birlikte çalışılmalıdır. [...] Burada çalışmak için yerel halkı anlamak gerekiyor.

– yerel bir sivil toplum kuruluşu temsilcisi

6) Yerelleştirme: Yerelleştirmenin tam potansiyeli henüz hayata geçirilmemiştir

Müdahale yerel bağlamlara tam olarak uyum sağlamamıştır. Yerel ve ulusal STK'lar uluslararası aktörlerin güvenilir çevrelerine girmekte zorlanmış, girdiklerinde de prosedürler ve bürokratik engellerle karşılaşmışlardır. Yerel aktörler müdahalenin sonraki aşamalarında kilit bir rol oynayacaktır, ancak yetkililerin ve bağışçıların desteğine ihtiyaçları vardır.

Öneriler

- Yerel bağlamları daha iyi anlayan yerel kuruluşlarla ortaklıkların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu, yerel kuruluşlar için finansmanın artırılmasını ve yerel kuruluşlar için büyük bir engel olan bürokrasinin (mümkün olan yerlerde) azaltılmasını içerir. Gönüllülere olan mevcut bağımlılık sürdürülebilir olmadığı için bu oldukça önemlidir.
- Özellikle yerel ortakların sınırlı deneyime sahip olduğu afet yönetimi çalışmalarında veya su, sanitasyon ve hijyen sektörü gibi deprem sonrası kurulan yeni sektörlerde çalıştıkları durumlarda, depreme özel kapasite geliştirme çalışmaları yerel ortaklar için yaygınlaştırılmalıdır. Saha düzeyinde kapasite geliştirme mümkün olan her yerde yerel dillerde sağlanmalıdır.
- Çalışma grupları ve görev ekiplerinde temsil edilmeleri de dahil olmak üzere, erişim ve savunuculuk fırsatlarını iyileştirmek için yerel aktörlerin koordinasyon yapılarına sistematik katılımı artırılmalıdır. Kamu kurumları da yerel aktörleri tanımalı ve güçlendirmeli, sivil toplumun politika oluşturma süreçlerine katılımı için fırsatlar yaratmalıdır.

Daha fazla bilgi almak ve bulgular raporumuzun tamamını görmek için lütfen [proje sayfamızı](#) ziyaret edin.

Ulusal aktörler bazen uluslararası bürokrasi ile mücadele etmek zorunda kaldı.

Proje formlarının basitleştirilmesi ve süreçlerin hızlandırılması gereklidir. Fon sağlama ve sahadaki çalışmaları uygulama süreci bir yarış olmamalıdır. Yaklaşım daha net ve daha koordineli olmalıdır. Bağışçılar ile bizim gibi kuruluşlar arasında eşitsiz bir ilişki var. Bağışçılar bizden rapor ya da form istediklerinde zaman baskısını çok net hissediyoruz. Ancak bağışçılardan fonları zamanında alamıyoruz.

– yerel bir sivil toplum kuruluşu temsilcisi

Çok fazla prosedür ya da çok fazla evrak işi olmamalı. Bazen bütçeyi hızlı bir şekilde kullanabilmek gerekiyor, ancak prosedürler uzun. Buna izin vermiyorlar. Hem bağışçılara hem de yardım alanlara bütçeyi nasıl kullandığımızı kanıtlamak zorundayız. Bağışçılar bazen fotoğraf istiyorlar, ancak bunları hemen ayarlayamıyoruz. Bunun hesap verebilirlik açısından çok uygun olmayabileceğini anlıyorum ama bazı şeylerin esnek olması gerekiyor.

– ulusal bir STK'dan temsilci

Join us at groundtruthsolutions.org